

Annona Nova X.

A Kerényi Károly Szakkollégium évkönyve

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Kerényi Károly Szakkollégium
Pécs, 2019

Szakmai lektorok:

András Csaba, Bosák Levente, Füzér Katalin, Kisantal Tamás,
Mohácsi Balázs, Milbacher Róbert, Orbán Jolán, Szabó János

A kiadvány a *Nemzeti Tehetség Program* támogatásával jött létre
NTP-SZKOLL – 18-0050

Kiadó: Kerényi Károly Szakkollégium
Felelős kiadó: András Csaba

Szerkesztő: Fenyő Dániel

Olvasószerkesztők

Árvai Attila, Csapó Gyöngyvér, Császár Andrea Mária,
Csondor Soma Karácsonyi Krisztina, Kovács István,
Radnai Dániel Szabolcs, Rétfalvi P. Zsófia, Simor Kamilla

Borítóterv: Simor Kamilla

Borítófotó: Kömüves Dániel

Nyomdai előkészítés és kivitelezés
Virágmandula Kft.

ISSN: 2061-4926

© A szerzők, 2019
© A szerkesztők, 2019

Minden jog fenntartva.

Tartalomjegyzék

Pálfi Eszter: Előszó	7
Kömüves Dániel: Szomszédság és városrésztől alkotott kép a Zsolnay Kulturális Negyed környékén	11
Csapó Gyöngyvér: A machiavellizmus és az érzelmi intelligencia kapcsolatának feltárása	25
Bacsa Ildikó Eszter: A Tanácsköztársaság szimbolikus politikája plakátokon keresztül	45
Fenyő Dániel: „Állandó ingerkedés” – Leleplezések Erdély Miklós <i>Verzió</i> című filmjében	61
Csondor Soma: A fájdalom rétegei – A traumaábrázolás polifóniája Borbély Szilárd <i>Az Olaszliszkai</i> című drámájában	75
Horváth Cintia: „Értelmezzék, ahogy akarják” – Julian Barnes <i>A világ története 10 és 1/2 fejezetben</i> című regényének történelemkonceptiója	91
Gaál Gabriella: <i>Pertu VS Pertu</i>	105
Horváth Kálmán Péter: Kivirágzó jácintok – Egy queer költő hangja, recepciójának hagyománya	115
Radnai Dániel Szabolcs: Eötvös Károly és a Balaton nemzetiesítése	129
A Kerényi Károly Szakkollégium tagjai a 2018/2019-es tanévben	153
A Kerényi Károly Szakkollégium mentorai a 2018/2019-es tanévben	154

A machiavellizmus és az érzelmi intelligencia kapcsolatának feltárása

I. Elméleti háttér

I. 1. Machiavellizmus

A machiavellizmus Christie és Geis¹ 1970-es írása nyomán egyfajta gondolkodásmód, magatartásforma, amelyre jellemző, hogy az egyén céljai eléréséhez alkalmas eszközként tekint társaira, arra való tekintet nélkül, hogy ezzel a cselekedetével kihasznál és megkárosíthat másokat.²

A machiavellizmus gyökerei azonban ennél régebbre nyúlnak vissza – egészen pontosan Machiavelli *A fejedelem* című alkotásához,³ amely javaslatokat tartalmaz az uralkodónak arra, hogy hogyan nyerje el és őrizze meg hatalmát. Ez az útmutató azonban kettős üzenetet hordoz. Machiavelli egyrészt azt tanácsolja, hogy az uralkodó legyen barátságos, segítőkész, mutatkozzon megbízhatónak és együttműködőnek, azonban, ha a szükség úgy kívánja, ne féljen az amorális döntések meghozatalától, sem pedig mások kihasználásától.⁴

A machiavellizmusnak alapvetően kétféle megközelítése van:

¹ CHRISTIE, Richard és GEIS, Florence L., *Studies in machiavellianism* (Academic Press, 2013).

² WILSON, David Sloan és NEAR, David és MILLER, Ralph R., „Machiavellianism: a synthesis of the evolutionary and psychological literatures”, *Psychological Bulletin* 119. 2. sz. (1996): 285.

³ MACHIAVELLI, Niccolò, *A fejedelem*, ford. LUTTER Éva (Budapest: Magyar Hírlap-Maecenas, 1993).

⁴ SZIJJÁRTÓ Linda, *A machiavellista stratégia természete: A viselkedés, a személyiségvonások és az érzelmi intelligencia szerepe a machiavellista egyének által hozott döntések létrejöttében*, doktori disszertáció (Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 2014).

primatológiai és pszichológiai. A primatológiai perspektíva értéksemlegesen viszonyul a machiavellizmushoz, mint egy olyan jelenséghez, amely elősegítette az egyed szaporodását és túlélését és ezen felül a csoport számára is inkább előnyös volt, mint káros.⁵ A Byrne és Whiten-féle machiavelliánus intelligencia hipotézis is ezt tükrözi, melynek alapjául Humphrey szociális intelligencia hipotézise szolgált. Ez utóbbi lényege, hogy a szociális környezet segítette elő az intelligencia fejlődését. Amikor az emberek és a főemlősök egyre nagyobb csoportokban kezdtek élni, egyre bonyolultabbá vált a tagok közötti viszonyrendszer és egyre nehezebbé vált a cserék számomartása. Az, hogy a tagok a csoporton belül zökkenőmentesen együtt tudjanak működni egymással, olykor sokkal összetettebb megoldásokat kívánt, mint a fizikai környezet kihívásaival, veszélyeivel való szembenézés – ehhez viszont elengedhetetlen volt az intelligencia fejlődése.⁶ A machiavelliánus intelligencia hipotézis arra fókuszál, hogy azok, akik eredményesen manipulálnak és tévesztenek meg másokat, azok sikerrel tudják növelni mind szaporodási, mind túlélési esélyeket. Ez viszont nem csak az egyénre nézve hozhat hasznot, hanem a közösség számára is, hiszen így kénytelenek fejleszteni azon képességeiket, melyek a csalók detektálásához szükségesek.⁷

Tehát e nézőpont szerint a közösségekben élő főemlősök hajlamosak egymást kihasználni, egyéni céljaik elérése, saját túlélési és reprodukív sikerességük növelése érdekében. Az önérdek követése mellett azonban hosszú távon adaptív stratégia a csoport érdekeinek, szempontjainak, az egyénnel kap-

⁵ PAÁL Tünde, *Machiavelliánus döntéshozó stratégiák a szociális kapcsolatokban. A manipulatív viselkedés evolúciós perspektívája*, doktori disszertáció (Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 2011).

⁶ HUMPHREY, Nicholas K., „The social function of intellect”, in BATESON, Patrik és HINDE, Robert, *Growing points in ethology*, 303–317 (Cambridge: Cambridge University Press, 1976).

⁷ Szerk. WHITEN, Andrew és BYRNE, Richard W., *Machiavellian intelligence II: Extensions and evaluations* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997).

csolatos percepcióinak szem előtt tartása is, az arra való odafigyelés, hogy az individualista viselkedés ne vezessen a csoport széthullásához, esetleg az egyén peremre, vagy csoporton kívülre kerüléséhez.⁸

A pszichológiai nézőpont más szemszögből tekint a machiavellizmus jelenségére. Christie és Geis⁹ – mint fentebb már említettük – egyfajta viselkedés-és szemléletmódként határozták meg, melynek során a machiavellista egyén másokat használ ki céljai elérése érdekében, és azt, hogy eközben tetteivel veszteséget okoz másnak, egyáltalán nem, vagy csak elenyésző mértékben veszi figyelembe. A machiavellizmus jellemzői két fő kategória mentén határozhatók meg. A *világnézet* olyan sajátosságokat foglal magában, mint „a cél szentesíti az eszközt” hozzáállást, a cinizmust és a mások iránti bizalmatlanságot. Ebből fakadóan az erősen machiavellista egyének hajlamosak már az első lehetséges alkalommal kihasználni társaikat, egyrészt a mielőbbi haszon érdekében, másrészt megelőzvéen társaikat abban, hogy őket használják ki. A csoportban való gondolkodás kevésbé jellemző rájuk és nem is szívesen köteleződnek el mellettük. A másik dimenzió a *viselkedési taktikák*, melybe a manipulatív viselkedést és a haszonelvű segítséget soroljuk. Ez utóbbi azt takarja, hogy egy machiavellista személy elsősorban akkor segít másoknak, ha ezáltal valamiféle előnyre tehet szert. Akkor is képesek higgadtan viselkedni, mikor éppen egy érzelmileg túlfűtött helyzetben vannak, ami adódhat abból, hogy érzelmileg nem képesek vagy nem motiváltak az adott szituációhoz és a benne szereplő emberekhez kapcsolódni. Mindezekon kívül a machiavellistákról általánosságban elmondható, hogy inkább a rövidtávú stratégiákat részesítik előnyben, melyekkel könnyen és gyorsan tehetnek szert különböző erőforrásokra. Ennek a stratégiának megvan az a veszélye, hogy a következményeit nehéz bejósolni, viszont

⁸ PAÁL, *Machiavellianus döntéshozó stratégiák...*

⁹ CHRISTIE – GEIS, *Studies in machiavellianism...*

előnye, hogy nagyobb eséllyel vezet célhoz. Azonban ez a fajta viselkedésmód valószínűsíthetően hozzájárul ahhoz, hogy sem a magánéletben, sem pedig munkahelyi körülmények között nem tudnak tartós kapcsolatokat kialakítani társaikkal, gondolva itt arra, hogy előszeretettel használnak ki másokat az első adandó alkalommal.¹⁰

A machiavellizmus egyik legmeghatározóbb eleme a mások befolyásolására való hajlam és képesség, ezért az e személyiségvonással kapcsolatos kutatások nagy része is erre koncentrált. Megpróbálják felfedni a machiavellisták „titkát”: miért tudnak sikeresebben befolyásolni, mint mások? A kutatások a megoldás kulcsát általában az érzelmi intelligencia és a mentalizációs képesség magasabb fejlettségi szintjében látják, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy az adott egyének nagyobb hatékonysággal tudják végrehajtani befolyásolási szándékukat. Ezért a következőkben az érzelmi intelligenciára és annak a machiavellizmussal kapcsolatos összefüggésére térünk ki.¹¹

¹⁰ CHRISTIE – GEIS, *Studies in machiavellianism...*; WILSON – NEAR – MILLER, *Machiavellianism...*; JONES, Daniel N. és PAULHUS, Delroy L., „Machiavellianism”, in LEARY, M. R. és HOYLE, R. H., *Handbook of individual differences in social behavior*, 93–108 (New York: The Guilford Press, 2009); PAÁL, *Machiavellianus döntéshozó stratégiák...*; PAÁL Tünde, „A Sötét Hármas: A narcizmus, a Machiavellizmus és a pszichopátia evolúciós gyökerei”, in szerk. GYURIS Petra és MESKÓ Norbert és TISLJÁR Roland, *Az evolúció árnyoldala: A lelki betegségek és az alternatív szexualitás darwini elemzése*, 136–161 (Budapest: Akadémiai Kiadó, 2014).

¹¹ PAÁL Tünde és BERECKEI Tamás, „Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations”, *Personality and Individual Differences*, 43. sz. (2007): 541–551; ESPERGER Zsófia és BERECKEI Tamás, „Törekvés mások belső világának feltérképezésére: Spontán mentalizáció és machiavellizmus”, *Magyar Pszichológiai Szemle*, 66. sz. (2011): 487–506; CZIBOR Andrea és BERECKEI Tamás és VINCZE Orsolya, „Feelings and motives underlying Machiavellian behavioural strategies; narrative reports in a social dilemma situation”, *International Journal of Psychology* 49, 6. sz. (2014): 519–524.

I. 2. *Érzelmi intelligencia*

Az érzelmi intelligenciát olyan képességeként tartják számon, melynek segítségével fel tudjuk ismerni mind saját, mind mások érzelmeit és értelmezni is tudjuk azokat. Salovey és Mayer¹² úgy fogalmazza meg, mint egy olyan képességet, ami által képesek vagyunk mind saját, mind pedig mások érzéseinek, érzelmeinek észlelésére, arra, hogy ezek között különbséget tegyünk, valamint hogy ezeket számunkra előnyös módon hasznosítani is tudjuk. Ezzel kapcsolatosan két uralkodó megközelítés létezik, az egyik képességalapú, a másik pedig tulajdonságalapú megközelítés. Az előbbibe soroljuk Salovey és Mayer modelljét,¹³ amelyben az érzelmi intelligenciát olyan kompetenciák összeségének tekintik, amelyben az értelem és az érzelmek nem különíthetők el egymástól, hanem szoros összefüggésben állnak. Az érzelmi intelligencia segítségével vagyunk képesek felfogni és megérteni érzelmeinket, valamint használni őket úgy, hogy az fejlesztő hatással legyen ránk nézve. Modelljük¹⁴ négy fő képességet foglal magában:

1. Az *érzelmek észlelése* azon képességünk, hogy hogyan és mennyire pontosan vagyunk képesek felismerni mind saját, mind pedig mások érzelmeit, érzelmi kifejeződéseit.¹⁵

¹² MAYER, John D. és DIPAOLO, Maria és SALOVEY, Peter, „Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: A component of emotional intelligence”, *Journal of personality assessment* 54, 3–4. sz. (1990): 772–781.

¹³ Uo.

¹⁴ MAYER, John. D. és SALOVEY, Peter, „What is emotional intelligence?”, in szerk. SALOVEY, P. és SLUYTER, D., *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators*, 3–34 (New York: Basic Books, 1997); SZABÓ Attila és KUN Bernadette és URBÁN Róbert és DEMETROVICS Zsolt, „Kezdeti eredmények a Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skála (WLEIS-HU) hazai alkalmazásával”, *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 12, 1. sz. (2011): 1–15.

¹⁵ MAYER – DIPAOLO – SALOVEY, „Perceiving affective content...”, 772–781.

2. Az *érzelmelek integrációja* főként a gondolkodás érzelmi serkentését takarja, vagyis azt, hogy miután érzelmeinket felismertük, mennyire vagyunk tisztában azzal, hogyan tudjuk ezekkel az érzelmeinkkel a gondolkodásunkat előmozdítani, illetve hogyan tudjuk a gondolkodásunk számára előnyös módon felhasználni.

3. Az *érzelmi megértés* az érzelmelek felcímkezésének és azonosításának a képessége, melynek során rendszerezni tudjuk érzelmeinket és meg tudjuk különböztetni őket egymástól. Tisztában vagyunk vele, melyik érzelmünk mit jelent, milyen kapcsolatban állnak egymással és mely érzelmünk milyen érzelembe mehet át a különböző hatások függvényében.

4. Az *érzelmelek szabályozása* az érzelmeink kezelésének képességét jelenti, beleértve azt is, hogy képesek vagyunk kontrollt gyakorolni felettük és változást tudunk elérni mind a saját, mind pedig mások érzelmeiben.

Az érzelmi intelligencia tulajdonságalapú megközelítéseinek ezzel szemben lényeges eleme, hogy a fogalmat különböző személyiségvonásokkal összetartozónak gondolják. Goleman¹⁶ kevert modellje nem csupán az érzelmelek kapcsolatával magyarázza az érzelmi intelligenciát, hanem 5 fő összetevőre bontja azt (1. saját érzelmelek ismerete, 2. érzelmelek kezelése, 3. önmagunk motiválása, 4. mások érzelmeinek felismerése és 5. kapcsolatok kezelése), melyek mindegyikéhez különböző személyiségvonásokat társít.¹⁷

A másik tulajdonságalapú modell Bar-On nevéhez köthető,¹⁸ aki az érzelmi intelligenciát olyan képességek és jártások halmazaként határozta meg, amelynek segítségével az ember könnyebben tud megbirkózni a környezet adta kihí-

¹⁶ GOLEMAN, Daniel, *Emotional intelligence* (New York: Bantam Books, 1995).

¹⁷ SZABÓ – KUN – URBÁN – DEMETROVICS, „Kezdeti eredmények...”, 1–15.

¹⁸ BAR-ON, Reuven, „The Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-I): A Test of Emotional Intelligence”, in szerk. GEHER, G., *Multi-Health Systems* (Toronto: Nova Science Publisher, 1997),

vásokkal. Ezt öt főbb, egymással szoros kapcsolatban álló komponensre osztotta (1. intraperszonális készségek, 2. interperszonális készségek, 3. stresszkezelés, 4. alkalmazkodóképesség és 5. általános hangulat), melyek további alkomponensekre bonthatók.¹⁹

I. 2. 1. Érzelmi intelligencia és a machiavellizmus kapcsolata

A machiavellizmus és az érzelmi intelligencia kapcsolatának feltárása már régóta a kutatók érdeklődésének középpontjában áll. A két jelenség kapcsolatának természete azonban erősen vitatott. Az ezzel kapcsolatos vizsgálatok egy része abból a feltételezésből indul ki, hogy a machiavellizmus mértéke és az érzelmi intelligencia között pozitív irányú kapcsolat van, ami azt jelenti, hogy a machiavellistáknak a nagyfokú érzelmi intelligencia segíthet abban, hogy minél sikeresebben tudják befolyásolni társaikat. A kutatások másik csoportja éppen ellentétes hipotézist fogalmaz meg, miszerint a machiavellistákra alacsony fokú érzelmi intelligencia jellemző, ami a kiváltó tényezője lehet annak, hogy társaikra eszközként tekintsenek, akiket felhasználhatnak céljaik elérése érdekében.²⁰ E kérdés tisztázásának érdekében több kutatás is született, melyek eredményei végül azt az álláspontot erősítették meg, miszerint negatív irányú kapcsolat áll fenn a machiavellizmus mértéke és az érzelmi intelligencia között. Austin²¹ vizsgálatainak

¹⁹ SASS Judit, *Szervezeti kultúra, szervezeti bizalom* (Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 2011); SZABÓ – KUN – URBÁN – DEMETROVICS, „Kezdeti eredmények...” 1–15; BALÁZS, *A szervezeti kultúra...*; SZIJJÁRTÓ, *A machiavellista stratégia természete...*

²⁰ WASTELL, Colin és BOOTH, Alexandra, „Machiavellianism: An alexithymic perspective”, *Journal of social and clinical psychology* 22, 6. sz. (2003): 730–744., SZIJJÁRTÓ, *A machiavellista stratégia természete...*

²¹ AUSTIN, Elizabeth J. és FARRELLY, Daniel és BLACK, Carolyn és MOORE, Helen, „Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side?”, *Personality and Individual Differences* 43, 1. sz. (2007): 179–189.

eredményei azonban azt mutatják, hogy habár a machiavellista egyének jellemzően alacsony fokú érzelmi intelligenciával rendelkeznek, pozitív irányú kapcsolat áll fenn az érzelmi manipuláció és a machiavellizmus között, vagyis élnek az érzelmi manipuláció eszközével, de nem az érzelmi intelligencia segítségével valósítják meg azt.²²

II. Kutatási kérdés, hipotézisek

Kutatásunk középpontjában a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia összefüggései állnak. Célunk, hogy feltérképezzük, az érzelmi intelligencia komponensei és a machiavellizmus között milyen kapcsolat fedezhető fel. Az eddigi kutatások főként egészében vizsgálták az érzelmi intelligencia és a machiavellizmus közötti összefüggéseket, és nem fordítottak figyelmet az érzelmi intelligencia különböző alfaktoraira, illetve ezen alfaktoroknak a machiavellizmus egyes aspektusaival való viszonyára. Éppen ezért célunk a kettő közötti kapcsolat mélyrehatóbb feltárása azáltal, hogy a hangsúlyt az érzelmi intelligencia és a machiavellizmus komponenseinek kapcsolatára helyezzük.

II. 1. Hipotézisek

Az elméleti bevezetőben már ismertettük a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia kapcsolatára vonatkozó kutatási eredményeket, melyek alapján elmondható, hogy a magas machiavellizmus értékkel bíró emberek alacsony fokú érzelmi intelligenciával rendelkeznek, utóbbi pedig elősegítheti azt a fajta látásmódot, hogy társaikra eszközként gondoljanak, mely eszközök hozzájárulhatnak céljaik eléréséhez.²³

²² SZIJJÁRTÓ, *A machiavellista stratégia természete...*

²³ WASTELL – BOOTH, „Machiavellianism...” 730–744; AUSTIN – FARRELLY – BLACK; MOORE, „Emotional intelligence, Machiavellianism...” 179–189; SZIJJÁRTÓ, *A machiavellista stratégia természete...*

Így a korábban áttekintett eredmények függvényében a hipotézisünk a következő:

H1: *A machiavellizmus mértéke és mások érzelmeinek értékelése között negatív irányú, szignifikáns kapcsolat fedezhető fel.*

Azonban az eddigi kutatási eredmények kissé ellentmondásosnak bizonyultak, illetve Austin²⁴ vizsgálatai során arra a következtetésre jutott, hogy a machiavellista egyének – jellemzően alacsonyabb fokú érzelmi intelligenciájuk ellenére – mégis élnek az érzelmi manipuláció eszközeivel abban az esetben, mikor meg akarnak valakit győzni. Bár Austin és társai azt is állítják, hogy ezt nem az érzelmi intelligencia segítségével hajtják végre, mi azonban úgy gondoljuk, ennek mélyebb vizsgálata releváns lehet mind a machiavellizmus, mind pedig az érzelmi intelligencia komponenseinek szintjén.²⁵

Mivel a machiavellistákra jellemző, hogy nagy bennük a mások feletti kontroll gyakorlásának igénye és fokozott érdeklődéssel bírnak a hatalom és a státusz iránt, ezért a machiavellizmus ezen komponense feltételezhetően összefüggésben állhat az érzelmi intelligencia azon részeivel, melyek az érzelmek hasznosításával, illetve irányításával állnak kapcsolatban. Éppen ezért két hipotézist fogalmaztunk meg ennek feltárására:

H2: *A kontroll iránti vágy pozitívan korrelál az érzelmek hasznosításával.*

E hipotézisünk főképp arra irányul, hogy feltételezésünk szerint a magas machiavellizmus értékkel bíró egyének jobban tudatában vannak annak, hogyan tudják az érzelmeket a számukra megfelelő módon felhasználni. A másik hipotézisünk ennek a továbbgondolása; úgy véljük, hogy a machiavellista egyének kontroll iránti vágya összefüggésben áll az érzelmek szabályozásának képességével. Hipotézisként megfogalmazva:

²⁴ AUSTIN – FARRELLY – BLACK – MOORE, „Emotional intelligence, Machiavellianism...”

²⁵ Uo., 179–189.

H3: *A kontroll iránti vágy és az érzelmek szabályozása között pozitív irányú korreláció áll fenn.*

Az általunk alkalmazott kérdőívek közül az MPS alkalmas arra, hogy a machiavellizmus főbb komponenseit is mérjük vele, többek között a kontroll iránti vágyat is, az érzelmi intelligencia mérésére használt kérdőív esetében pedig mérni tudjuk az érzelmek hasznosítását is.

III. Módszer

Kutatásunkban a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia kapcsolatának feltérképezésére törekszünk, valamint annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy milyen kapcsolat áll fenn a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia egyes komponensei között.

III. 1. Résztvevők

Kutatásunkban eddig 106-an vettek részt, melyből 21 férfi és 85 nő, átlagéletkoruk 20,39 (SD= 4,776). A legfiatalabb 18, a legidősebb pedig 65 éves volt. A kutatásban résztvevő alanyok elsősorban egyetemi hallgatók, akik részben az oktatók és az egyetemi karok által kiküldött felhívás révén tudtak jelentkezni a vizsgálatba, részben pedig olyan online közösségi felületeken történő megosztások által, amelyek nem kifejezetten egyetemistákra specializálódtak. A vizsgálatban való részvétel teljes mértékben önkéntes alapon működött.

III. 2. Vizsgálati eszközök

Azokat, akik részt kívántak venni a vizsgálatunkban, egy online elérhető tesztcsomag kitöltésére kértük, ami a Rövid Sötét Triád kérdőívet, a MACH-IV-et, az MPS-t tartalmazta, valamint az érzelmi intelligencia mérésére alkalmas WLEIS-HU-t.

III. 2. 1. A machiavellizmus mérésére használt kérdőívek

A machiavellizmus mérésére három kérdőívet is használtunk; egyrészt a Jones és Paulhus²⁶ által létrehozott Rövid Sötét Triád (SD3) kérdőív machiavellizmus skáláját, másrészt a MACH-IV-et, harmadrészt pedig az MPS-t.

Az SD3 egy 27 itemből álló kérdőív, ahol a kitöltőnek egy 1-től 5-ig terjedő Likert-skálán kell értékelni az állításokat (ahol 1 = egyáltalán nem értek egyet, 5 = teljes mértékben egyetértek). A teszt alkalmas arra, hogy mindhárom Sötét Triádba tartozó személyiségvonást mérjük vele: a machiavellizmust, a szubklinikai nárcizmust és a szubklinikai pszichopátiát is. A kérdőív reliabilitása a mi mintánkban megfelelő volt, a machiavellizmusra vonatkozó alskála 0,735-ös Cronbach- α értékkel rendelkezett.

A MACH-IV a leggyakrabban használt kérdőív a machiavellizmus mérésére. Christie és Geis hozta létre 1970-ben és 20 tételt tartalmaz, melyeket egy hétfokozatú Likert-skálán kell értékelni. A teszt elméletileg három faktort foglal magában: 1. személyközi viselkedést, 2. cinikus természetet és 3. absztrakt moralitást. Ezzel szemben az itemek valójában csupán két faktorra bonthatók; *személyközi viselkedési taktikákra* és *interperszonális nézőpontokra*, ráadásul ezek sem különülnek el egymástól kellő mértékben. A teszt megbízhatóságával kapcsolatban elmondható, hogy nem felel meg az elvart 0,7-0,8-as értéknek; nők esetében a Cronbach- α értéke 0,39, férfiak esetében pedig 0,73.²⁷ A mi vizsgálatunkban azonban a teszt megbízhatósága megfelelőnek bizonyult, ennek értéke 0,809 volt.

²⁶ JONES, Daniel N. és PAULHUS, Delroy L., „Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits”, *Assessment* 21, 1. sz. (2014): 28–41.

²⁷ TALMÁCSI György és OROSZ Gábor és BIRKÁS Béla és BERECKEI, Tamás, „A Dahling-féle Machiavellizmus skála validálása”, *Alkalmazott Pszichológia* 3. sz. (2012): 63–82.

Mivel a MACH-IV használhatóságával kapcsolatban már többször merültek fel kérdések, Dahling, Whitaker és Levy²⁸ létrehozták az MPS elnevezésű machiavellizmust mérő kérdőívet, melynek magyar mintán történő validálása 2012-ben történt meg. A teszt 15 itemből áll, melynek értékelése egy ötfokozatú Likert-skálán történik, így a minimum pontszám 15, a maximum 75. Az itemek négy faktorba sorolhatók: 1. *kontroll iránti vágy*, 2. *kontrollérzet*, 3. *mások iránti bizalmatlanság* és 4. *amoralitás*.²⁹ A kérdőív a mi vizsgálatunkban megbízhatónak mutatkozott, ugyanis reliabilitásának értéke 0,779 volt.

III. 2. 2. Az érzelmi intelligencia mérésére használt kérdőív

Az érzelmi intelligencia mérésére a 2011-ben validált WLEIS-HU-t alkalmaztuk. A kérdőív a Salovey–Mayer-féle képességlapú megközelítésből indul ki, s faktorait is ennek megfelelően alakították ki. A magyarra történő validálás során a faktorstruktúra némileg átalakult; némelyek összemosódtak, míg mások nem jelentek meg önálló dimenzióként. A teszt értékelése szempontjából lényeges, hogy nem számolhatunk az itemek összpontszámával, minden alskála külön értékelendő. Faktorai a következők: 1. *saját érzelmek értékelése*, 2. *mások érzelmeinek értékelése*, 3. *érzelmek hasznosítása* és 4. *érzelmek irányítása*.³⁰

IV. Eredmények

Mivel a vizsgálat során három machiavellizmus mérésére alkalmas kérdőívet használtunk, azt néztük meg, hogy ezek milyen kapcsolatban állnak egymással. Ennek eredményét az alábbi táblázatban ábrázoljuk:

²⁸ DAHLING, JASON J. és WHITAKER, BRIAN G. és LEVY, PAUL E., „The development and validation of a new Machiavellianism scale”, *Journal of management* 35, 2. sz. (2009): 219–257.

²⁹ TALMÁCSI – OROSZ – BIRKÁS – BEREZKELI, „A Dahling-féle...”, 63–82.

³⁰ SZABÓ – KUN – URBÁN – DEMETROVICS, „Kezdeti eredmények...”, 1–15.

	SD3 mach	MACH-IV	MPS
SD3 Machiavellizmus alskálája	1	$r(106) = 0,657;$ $p=0,00$	$r(106) = 0,473;$ $p=0,00$
MACH-IV Machiavellizmus összpontszám	$r(106) = 0,657;$ $p=0,00$	1	$r(106) = 0,692;$ $p=0,00$
MPS Machiavellizmus összpontszám	$r(106) = 0,473;$ $p=0,00$	$r(106) = 0,692;$ $p=0,00$	1

1. ábra: A machiavellizmust mérő tesztek egymással való kapcsolata

A táblázatból láthatjuk, hogy mindhárom machiavellizmust mérő teszt között pozitív irányú, közepes erősségű korreláció áll fenn – ami megfelel a várakozásainknak. Habár a teszteken elért pontszámokból lehetőségünk nyílt volna a résztvevők 'alacsony', 'közepes' és 'magas' mach kategóriákba sorolására, az alacsony mintaelemszámra való tekintettel a machiavellizmust a statisztikai próbák során mint folytonos változót kezeltük.

IV. 1. Az érzelmi intelligencia és a machiavellizmus kapcsolata

Kutatásunk során azt feltételeztük, hogy negatív irányú, szignifikáns kapcsolat áll fenn a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia *mások érzelmeinek értékelése* aldimenziója között. Ennek a kérdésnek a megválaszolásához Pearson-féle korrelációt alkalmaztunk, melynek eredményei alábbi táblázatban láthatók:

	SD3	MACH-IV	MPS
Mások érzelmeinek értékelése	$r(106) = -0,182;$ $p=0,063$	$r(106) = -0,259;$ $p<0,05$ ($p=0,007$)	X

2. ábra: a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia *mások érzelmeinek értékelése* dimenziójának kapcsolata

Mivel a WLEIS-HU érzelmi intelligenciát mérő kérdőívnel nem lehet összpontszámmal számolni, így a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia közti összefüggéseket ez utóbbi alkomponenseinek tekintetében tudjuk értelmezni. A táblázatból látszik, hogy negatív irányú, gyenge korreláció fedezhető fel az SD3 és a *mások érzelmeinek értékelése* dimenzió között ($r(106) = -0,182$; $p < 0,05$), valamint szintén negatív irányú szignifikáns korrelációt találtunk a MACH-IV és a már fentebb említett faktor között ($r(106) = -0,259$; $p < 0,05$). Azonban a várakozásokkal ellentétben az MPS esetében nem találtunk kapcsolatot. Mivel az MPS az egyetlen olyan machiavellizmust mérő teszt, amely megfelelő faktorstruktúrával rendelkezik, elengedhetetlen volt annak vizsgálata, vajon az MPS egyes skálái mutatnak-e kapcsolatot a WLEIS-HU dimenzióival.

	Saját érzelmeik értékelése	Mások érzelmeinek értékelése	Érzelmeik hasznosítása	Érzelmeik irányítása
Kontroll iránti vágy	$r(106) = 0,246$; $p < 0,05$ ($p = 0,011$)	X	$r(106) = 0,372$; $p < 0,01$	X
Kontrolléretet	X	$r(106) = -0,180$; $p > 0,05$ ($p = 0,065$)	X	X
Mások iránti bizalmat- lanság	$r(106) = 0,177$; $p > 0,05$ ($p = 0,07$)	X	$r(106) = 0,336$; $p < 0,01$	X
Amoralitás	X	$r(106) = -0,163$ $p > 0,05$ ($p = 0,095$)	X	X

3. ábra: Az MPS alfaktorainak kapcsolata a WLEIS-HU dimenzióival

A táblázatból megfigyelhetjük, hogy az MPS alfaktorai és az érzelmi intelligencia moduljai közötti kapcsolat pozitív irányúnak mondható, egy komponensre leszámítva. A kontroll iránti vágy pozitív irányú, gyenge korrelációt mutat a *mások*

érzelmeinek értékelése faktorral ($r(106)=0,246$; $p<0,05$), valamint pozitív irányú, közepes erősségű kapcsolatot az *érzelmek hasznosítása* dimenzióval ($r(106)=0,372$; $p<0,01$). Ezen kívül kiemelnénk még az MPS mások iránti bizalmatlanság dimenzióját, amely pozitív irányú, közepes erősségű korrelációt mutat az *érzelmek hasznosítása* dimenzióval ($r(106)=0,372$; $p<0,01$ és $r(106)=0,336$; $p<0,01$), ezt pedig mindenképpen újszerű, továbbgondolásra érdemes eredménynek tartjuk.

V. Megvitatás

A kutatásunk fő célja a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia kapcsolatának feltárása volt. A vizsgálat során a machiavellizmus mérésére három kérdőívet használtunk; az SD3-at, a MACH-IV-et és az MPS-t, amelyre azért volt szükség, mert bár mindegyik ugyanazon személyiségvonás mérésére hivatott, mindhárom e személyiségjellemző más-más aspektusára érzékeny. Mint ahogyan azt az eredményeknél láttuk, a tesztek korrelálnak egymással, ezért talán érdemes lenne a jövőben átgondolni, hogyan lehetne a tesztek előnyös tulajdonságait egy kérdőívben egyesíteni.

Az eredményeket a továbbiakban a hipotéziseink mentén értékeljük.

H1: *A machiavellizmus mértéke és mások érzelmeinek értékelése között negatív irányú, szignifikáns kapcsolat fedezhető fel.*

Hipotézisünk során abból indultunk ki, hogy a magas machiavellizmus értékkel bíró egyének alacsonyabb fokú érzelmi intelligenciával rendelkeznek, ami hozzájárulhat ahhoz, hogy a többi emberre potenciális eszközként tekintsenek, akiket bátran felhasználhatnak céljaik eléréséhez.³¹ A statisztikai elemzések során Pearson-féle korrelációval vizsgáltuk meg,

³¹ WASTELL – BOOTH, „Machiavellianism...”, 730–744; AUSTIN – FARRELLY – BLACK – MOORE, „Emotional intelligence, Machiavellianism...”, 179–189; SZIJÁRTÓ, *A machiavellista stratégia természete...*

hogy az általunk felvett machiavellizmust mérő tesztek milyen kapcsolatban állnak az érzelmi intelligencia *mások érzelmeinek értékelése* elnevezésű faktorával. Azért ezt a faktort tartottuk relevánsnak, mert úgy véltük, hogy amennyiben egy machiavellista valóban objektifikálja társait, úgy ennek háttérében könnyedén meghúzódhat az az ok, miszerint nem képesek megfelelően detektálni mások érzelmeit és felcímkezni azokat. Mivel az általunk lefuttatott statisztikai eredmények között negatív irányú, gyenge korrelációt találtunk mind az SD3, mind pedig a MACH-IV esetében, ezért elmondhatjuk, hogy a hipotézisünk igazolódott. Ez azt jelenti, hogy a machiavellizmust mérő teszteken elért pontszám fordítottan arányos az érzelmi intelligencia azon komponensével, mely mások érzelmeinek felismerését és értékelését foglalja magában. Ez az eredmény összecseng a korábbi vizsgálatokkal, amelyek egyrészt igazolták az érzelmi intelligencia és a machiavellizmus közötti negatív irányú kapcsolatot, másrészt azokkal a kutatásokkal, amelyek során a machiavellizmust a mentalizációval összefüggésben vizsgálták és negatív irányú korrelációt találtak – vagyis azzal a képességgel kapcsolatban, amikor másoknak szándékokat, gondolatokat, érzelmeiket, mentális állapotokat tulajdonítunk. Ebből kifolyólag levonhatjuk azt a következtetést, hogy a machiavellisták rosszabbul teljesítenek mások érzelmeinek felismerésében.³²

H2: *A kontroll iránti vágy pozitívan korrelál az érzelmeik hasznosításával.*

A magas machiavellizmus értékkel bíró egyénekről tudjuk, hogy nagy bennük az igény arra vonatkozóan, hogy kontrollt

³² WASTELL; BOOTH, „Machiavellianism...”, 730–744; AUSTIN – FARRELLY – BLACK – MOORE, „Emotional intelligence, Machiavellianism...”, 179–189; PAÁL – BERCZEKI, „Adult theory of mind...”; ALI, Farah és CHAMORRO-PREMUZIC, Tomas, „Investigating theory of mind deficits in nonclinical psychopathy and Machiavellianism”, *Personality and Individual Differences* 49, 3. sz. (2010): 169–174; SZIJÁRTÓ, *A machiavellista stratégia természete...*

gyakoroljanak mások felett. Korábbi kutatási eredmények arra is következtetni engednek, hogy annak ellenére, hogy a machiavellisták általánosságban véve alacsonyabb fokú érzelmi intelligenciával bírnak, gyakorta használják az érzelmi manipuláció technikáját. Ehhez viszont – úgy véltük –, elengedhetetlen az érzelmi intelligencia azon komponensének megléte, amely hozzásegíti őket ahhoz, hogy tudják, hogyan lehet bizonyos típusú érzelmeket a számukra előnyös módon felhasználni. Az ennek igazolására elvégzett statisztikai eljárások során közepes erősségű, pozitív irányú, szignifikáns korrelációt kaptunk a kontroll iránti vágy és az érzelmi intelligencia *érzelmek hasznosítása* dimenziója között. Ez azt jelenti, hogy minél magasabb machiavellizmus értékkel rendelkezik valaki, annál nagyobb valószínűséggel van tisztában azzal, hogyan tudja az érzelmeit a saját hasznára fordítani. Ezt a hipotézisünket az is alátámasztja, hogy az érzelmi intelligencia *saját érzelmek értékelése* dimenziója pozitív irányú, szignifikáns kapcsolatban áll mind a kontroll iránti vágygal, mind pedig a mások iránti bizalmatlanság faktorral. Ez arra enged következtetni, hogy a magas machiavellizmus pontszámú egyéneknek az érzelmekkel és azok felismerésével csak abban az esetben vannak problémáik, amennyiben azok nem a saját érzelmeik. A machiavellistákról tudjuk, hogy nem igazán képesek megbízni másokban és hajlamosak társaikat már az első adandó alkalommal kihasználni azért, mert tartanak attól, hogy amennyiben ezt nem teszik meg, majd őket fogják kihasználni. Arra is rámutattak a korábbi kutatások, hogy a machiavellista egyének társaikat veszélyforrásnak tartják, ezért nagyfokú hajlandóságot mutatnak arra, hogy minél dominánsabb szerepeket töltsenek be az interperszonális helyzetekben – ezzel mintegy felkészülve a lehetséges veszélyekre.³³ Ezért végső soron nem meglepő az eredmény, amit kaptunk, mert ezekből arra tudunk követ-

³³ DAHLING – WHITAKER – LEVY, „The development and validation...”; PAÁL, *Machiavellianus döntéshozó stratégiák...*, 219–257.

keztetni, hogy a magas machiavellizmus értékkel rendelkező emberek a saját érzelmi reakcióikat figyelve vonnak le következtetéseket a környezetükre vonatkozóan, és ez alapján ítélik meg azt potenciális veszélyforrásként. És mivel a mások által kifejezett érzelmekben nem tudnak megbízni, kénytelenek a saját érzelmeikre támaszkodni, s azok alapján végiggondolni a lehetséges kimeneteleket.

H3: *A kontroll iránti vágy és az érzelmek szabályozása között pozitív irányú korreláció áll fenn.*

Feltételeztük, hogy amennyiben egy machiavellista jobban tudatában van annak, hogyan tudja érzelmeit a számára kedvező módon felhasználni, akkor ez a viselkedéseiben is megnyilvánul és rendelkezik az érzelmeinek szabályozásának képességével. A korrelációs elemzés során azonban nem kaptunk erre vonatkozóan szignifikáns eredményeket, vagyis a hipotézisünk nem igazolódott. Ez arra enged következtetni, hogy annak ellenére, hogy a magas machiavellizmus értékkel bíró egyének jól tudják a saját érzelmeik esetében, hogyan tudnák azokat úgy felhasználni, hogy abból a lehető legtöbb profitra tegyenek szert, azonban, mikor ennek gyakorlati megvalósulására kerülne a sor, az érzelmeiket mégsem képesek a megfelelő módon szabályozás alatt tartani. Mivel ezzel kapcsolatosan nem jutottunk szignifikáns eredményekhez, lehetséges, hogy valójában arról van szó, hogy a machiavellisták az érzelmek irányítása esetében nem különböznek a többi embertől. Ez azonban további kutatásokat igényel.

V. 1. Összegzés

Kutatásunk célja a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia kapcsolatának feltárása volt, valamint annak vizsgálata, hogy a machiavellizmus egyes komponensei milyen összefüggésben állnak az érzelmi intelligencia egyes összetevőivel. Ez azért is fontos, mert az eddigi kutatások jórészt egy változóként ke-

zelték mind a machiavellizmust, mind pedig az érzelmi intelligenciát, azonban nem ereszkedtek olyan mélységekbe, hogy a machiavellizmus jelenségét részekre bontva vizsgálják meg az érzelmi intelligenciával kapcsolatosan, holott a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia összefüggései már régóta a kutatók érdeklődésének centrumában helyezkednek el.

A kutatás során három főbb hipotézist fogalmaztunk meg, melyből kettő megerősítést nyert. Összefoglalva elmondhatjuk, hogy amennyiben az egyének a machiavellizmus egyik komponenseként nagyfokú kontroll iránti vágygal bírnak, rosszabbul teljesítenek mások érzelmeinek felismerésében, azonban nagyon jól kiismerik magukat a saját érzelmeik tekintetében, képesek pontosan meghatározni azokat és azt is, hogy az egyes érzelmeket hogyan és milyen helyzetben tudják a legjobban kamatoztatni. Azonban nem mutatnak kiemelkedő teljesítményt abban az esetben, mikor az érzelmeik szabályozásáról van szó – ebben nem különböznek a többi embertől.

Összességében tehát megállapíthatjuk, hogy bár több kutatás is negatív irányú összefüggést talált a machiavellizmus és az érzelmi intelligencia között, ha a komponensek szintjén vizsgáljuk a kettő közti kapcsolatot, akkor láthatjuk, hogy ez a reláció sokkal komplexebb. Ebből kifolyólag talán érdekesebb lenne a kettő közötti viszony egészben való megragadása helyett a dimenziók mentén értelmezni a jelenséget.